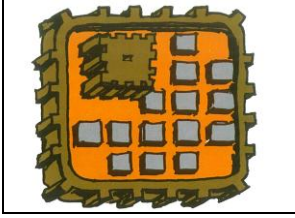

IZGARA PLAN, KEM (*KHEM*) ve KEHRİZ - *KHEİR* İLİŞKİSİ

Önceki bir yazımızda, ızgara planlı (Hippodamos planı-grid plan) Anadolu kentlerine ve İstanbul'un Byzantion-Bizans arası dönemlerine ait alt yapı çalışmalarıyla, her iki dönemden günümüze, yaklaşık 2700 ve 1668 yıl öncesinden kalan yer altı su kanallarına hayranlığımızı dile getirmeye çalışmıştık.¹ Constantinus ve Iustinianus dönemlerinde, tamir ve bakım görenek elden geçirildiği, yeni eklentiler yapıldığı anlaşılan kanallar, dağılım sistemlerindeki planın, bir elin parmaklarına benzetilmesi nedeniyle "*Khryse kheir*= Altın el" ya da "*Khryse kheiros*= Altın eller"² olarak adlandırılmıştı.

Öncelikle, ızgara planlı yapıların, ilk kez Hippodamos tarafından gerçekleştirildiği konusundaki kanımızda yanıldığımız anlaşılıyor.³ Bilimsel çalışma ve uygarlaşmanın çok uzun deneyim, uğraş ve alt yapı kültürü gerektirdiğini atlamışız. Temelde, pek çok Ön Asya tapınaklarında gördüğümüz ızgara planlı örnekleri, tam olarak olmasa da, çok benzer şekilde Ur tapınağının etrafındaki yapılaşmada;⁴ Karmir Blur (Teişebai URU) Urartu yerleşmesinde;⁵ Mısır'da yaklaşık İÖ 2800'lerde, bu plana uygun biçimde inşa edilmiş sokaklar arasında, topraktan yapılmış evleri, kraliyet sarayını çevreleyen surların içinde görebiliyoruz.⁶ Sur duvarları, kare, ya da kare plana eklenen yarım dairelerle tamamlanmış.⁷ Diğer yanda Taşkent, 605 yılından, Sâmânilerin şehri ele geçirdikleri 819 yılına kadar Türk budunlarının ordu (Kaan) kentiydi. Şehrin yakınındaki Ak-tepe ordu kentinin, tam olarak ızgara planında olduğu anlaşılıyor. 7.-14. yüzyıllar arasında, İspicâb'ın planında, haçvari iki büyük cadde kenti dört bölüme ayırmış. Ordu, kentin doğusunda; çarşı ise güneyde.⁸ İlk kanımızın aksine, konunun daha pek çok ayrıntılarla birlikte araştırılmaya gereksinim duyduğu ortada.

¹ Düzgüner, F. (2006) "İstanbul Sultanahmet'te Bizans Dönemi Saray, Anıt ve Limanları ile Altyapı Çalışmaları", *mimar.ist*, Sayı: 20, s.92-95, Şek. 5-9a-c.

² Bkz. Kheiron. Erhat, A. (2002) *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, s.174.

³ Düzgüner, F. (2006) "Byzantion Dönemi'ndeki Kurgusuyla Bir Anadolu Mucizesi: İstanbul", *mimar.ist*. Sayı: 21, s.91, 92.

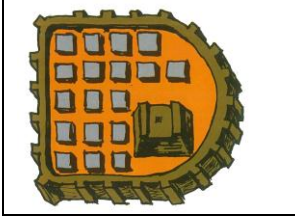
⁴ Mallowan, M. E. L. (1966) *L'aurore De La Mésopotamie Et De L'iran*, Éditions Sequoia, Bruxelles, s.113, Fig. 126.

⁵ Lloyd, S. (1967) *Early Highland Peoples of Anatolia*, Thames & Hudson, London, s.112, Res.117.

⁶ Etiyopya kökenli Antik Mısırlılar'ın, asıl kökenlerinin Asya olduğu hakkında Bkz. Carpiceci, A. C. (1998) *Art And History of Egypt*, Casa Editrice Bonechi, Florence, s.5.

⁷ Carpiceci, A. C., *a.g.e.*, s.22.

⁸ Esin, E. (2006) *Türklerde Maddi Kültürün Oluşumu*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, Res.52, 53. Benzer kent planı yaratımı için Bkz. Tulunay, E. Tül (1992) *Etrüsk Sanatı*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s.21-23.

Mısır'da, ızgara planında iki yerleşke tipi örneği (Carpiceci'den alıntı);⁹

Kent surlarının ilk olarak, şimdilik Çinlilerin sahip çıktığı Sarı imparator (Huangdi) zamanında, İÖ 2697-2598 arasında inşa edildiği ileri sürülüyor. Ancak Çoruhlu ve Eberhard'ın görüşleri oldukça farklı. Her iki yazar, İÖ 2500 tarihlerinde Çin'in kuzeyindeki Hoang-Ho (Sarı nehir) civarında bugünkü anlamda Çinlilerin olmadığı, gerçek Çin tarihinin ise, Shang devrinden sonra İÖ 1000 yılında başladığını savlıyorlar.¹⁰ Bu çerçevede, Huangdi'nin de Çinli olup olmadığı tartışma götürür. Herşeye karşın, Carpiceci'de yer alan sur duvarlı kent planları, ait oldukları tarih bakımından, Huangdi döneminden daha da eski. Biz şimdilik kaydıyla, ilk kent suru inşaatlarının Çin'deki Kalkolitik çağın başlangıcına (İÖ 5000-3500) denk geldiği kanısındayız.¹¹ Ancak konunun bizimle ilgili ve önemli olan bölümü, bir saldırı anında surların içinde korumaya alınan halkın, kuşatma altındaki en büyük gereksinimi olan su sorunu.

Yer altı su kanallarının ilk kez Byzantion'da inşa edilmediği ortada. Özden'in bir eserini kaynak olarak yaptığımız çalışmalara göre,¹² biz bu tarihin çok daha gerilere, Uygur'lardan önce Uzak Doğu'ya kadar uzanmış olabileceği (en geç İÖ 4000-3500) olasılığı üzerinde duruyoruz. Yakın bir gelecekte, İç Moğolistan ve Çin'de yapılacak kazılarda buna ait kanıtlara ulaşılması, bilimsel açıdan pek sürpriz sayılmayacağı benziyor.

Özden, Uygur Kehriz'leri (Karız-Kariz-Karaz-Kerhiz-Keriz)¹³ olarak adlandırılan kanalları 2500-2200 yıl öncesine tarihlemiş. Bu tarih, yaklaşık olarak İÖ 500-200'leri kapsar. Biz, Özden'le aynı fikirde değiliz. Bu nedenle, Çinliler tarafından Çin'in üç büyük harikasından, Çin Seddi'yle eşdeğer bir uygarlık harikası sayılan Kehriz geleneğinin, tarihsel dökümünü yapmanın faydalı tartışmaları beraberinde getireceği kanısındayız.¹⁴

Antik dönemin önemli merkezlerinden biri, Nübye (Kush) ve Mısır'la, yani Siyahi Krallık'la bugünkü İsrail arasında sınır oluşturan Beer-şeba'ydı. Antik kent bugün, İsrail'de hâlâ benzer bir adla anılan, modern Be'er Sheva (Arapça: Tell es-Saba).¹⁵ Kent, o zamanlar, her iki ülke arasındaki önemli konumu nedeniyle, "Border of the Kingdom" olarak anılmış.

⁹ Tepe Gawra "11A" tapınağıyla karşılaştırmız. Mallowan, *a.g.e.*, s.78, Fig.85.

¹⁰ Eberhard, W. (2000) *Çin Simgeleri Sözlüğü*, Çev. A. Kazancıgil; A. Bereket, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, s.355, 356.

¹¹ Olasılıkla, madenden yapılmış silahların, ahşap + taş silahlardan daha etkin, daha çok sayıda ölümlere sebep olması nedeniyle. Belgelerden birini, Homeros'un *Odysseia*'sında bulmak mümkün. Yaklaşık İÖ 4000-3500'de Afrika'ya varan Nuh'tan (*Nausithoos*-Kalkolitik dönem) sonra, Tritonis (Viktorya) gölü civarında yaşayan Phaiak'ların topraklarında, Tritonis gölü yakınlarındaki Athena'nın kenti Skherie'nin dört yandan surla çevrili olduğunu söylüyor yazar. Homeros (1988) *Odysseia*, Çev. A. Erhat; A. Kadir, Can Yayınları, İstanbul, VI. 8-10.

¹² Yukarıdaki makalede yer alan yeraltı su kanallarıyla Şanlıurfa Germüş (Dağeteği) Kehriz'i krokişini krş. İçin Bkz. Özden, D. (2006) *Uygur Karızlarına Yolculuk*, Kaynak Yayınları, İstanbul, s.116.

¹³ İng. [Kariz] Sewer, drain. Redhouse Sözlüğü (1974, Türkçe-İngilizce), *Redhouse Yayınevi*, İstanbul, s.641. İnka'ların su içmek için kullandıkları bir nevi tahta bardağın, "ker" kökünden gelen "kero"; içinde su ve yiyecek taşıyan pişmiş topraktan kapların aynı köke dayalı "keramik"; Moğol ve Türklerde "Yurt" anlamına gelen "ker-ger-kerekü" kelimeleri, çadırın ters çevrilmesi halinde bardağımsı şekilleri nedeniyle benzer adları taşımaları ilgi çekicidir. Düzgüner, F. (2007) "Bir Güneş (Ateş Kültü) Tapınağı: Pantheon", *mimar.ist*, Sayı:26, s.107, Şek.7. Esin, E. *a.g.e.*, s. 16, 17, vd.

¹⁴ Özden, D. *a.g.e.*, s.11-13.

¹⁵ Beerşeba veya Bir Üs-Saba, İsrail devletinde şehir... Necef çölü kenarında, Lût gölüne ve Kızıldeniz'e giden yollara hakimdir... *ML./III.61*. Beersheba-The Southern Border of the Kingdom of Yahuda: www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Archaeology/beersheva.html-9k

Konuya değinmeyi, Nuh tufanından sonra Afrika'ya ulaşan Uzak Doğulu göçmenlere ait, Mısır tapınaklarında “promis-sırlar” olarak saklanan bilgi ve belgelerin, tapınak rahiplerinden Musa peygambere, dolayısıyla Tevrat'a geçtiğini tahmin ettiğimiz somut verilerin doğruluğunu belgelemek için seçtik. Tevrat'ın genel anlamda Mısır ve buraya gelen Asyalı göçmenlerin, geçmişlerine ait sırlarını içeren tarihi bir kaynak olduğu ortada. Be'er Sheva'daki geniş alan, 1969-1976 yılları arasında kazılmış ve yerleşimlere ait kalıntılar birkaç tabaka halinde ortaya çıkarılmış. Kazı sonunda bulunan, etrafı muhkem duvarlarla çevrili yerleşimler, Yahuda'nın monarşik dönemlerindeki küçük kalelere ait kalıntılar. Bunlar, Pers-Roma dönemleri arasına tarihlenmiş.

Höyüğün en üst katı, Beer-şeba'nın İÖ 8. yüzyıl katmanını oluşturuyor. Bu katman, Yahuda'nın monarşik döneminin güneydeki krallık sınırıydı. Kent, içerdiği yapısıyla, önemli bir savunma ve uç kale görevini üstlenmiş. Şehir, duvarlarla çevrilmiş bölgelere ayrılmış. Dış yüzeye yakın çevredeki dairesel yollar, kent duvarlarının yapısal tarzına uygun. Ana cadde, kentin merkezini kesecek şekilde boydan boya uzanıyor; kale içindeki tüm sokaklar birbirleriyle, kare bir planda karşılaşıyor. Drenaj sistemi, yağmur sularını merkezi bir kanalda toplamak üzere, sokakların hemen yan taraflarında inşa edilmiş. Bunlar, toplanan suları kent kapısının dışına açılmış bir kuyuya, kapının altından geçirilerek ulaştırılmış. Sistem, kentin kuzey doğusunda da, duvarla birlikte inşa olunmuş. Buradaki taş merdiven basamaklar, kayaların içine oyulmuş derin bir sarnıca iniyor. Sarnıcın kent kapısının dışında olması, kayanın altında yer alması nedeniyle bir tehlike oluşturmamış. Tüm ayrıntılarıyla düşünülmüş sistem, kentin uzun süre kuşatılması sırasında dahi, tüm su gereksinimini sağlayacak düzeyde olması bakımından, o zamanlar için kuşkusuz yaşamsal bir olguydu.

Yeryüzünün uzaydan çekilmiş fotoğrafındaki kare içinde, Taklamakan çölünün [Kem-Khem- Güneş'in gözü-tanrının gözü (Okulus-Oculus)- Ra'nın gözü] görünümünü (Büyük Dünya Atlası, Arkin Kitabevi). Sağ üstteki karede; Türklerde kem gözün değmemesi için hâlâ daha kullanılan tanrının gözü (nazar) boncuğu.¹⁶

Beer-şeba'yı, Etrüskolojist Mario Lopes Pegna'nın İtalya'da Etruria ve Latium'da, İÖ 700'lere tarihlenen yeraltı su kanallarıyla¹⁷ Mısır'da Krallar vadisinde keşfedilen drenajlı su kanalları arasında bir bağlantı noktası oluşturması nedeniyle ele aldık. Anadolu İon, Lidya, Likya vb. kültürlerde gelişmiş şekilleriyle ortada olan sistemin, çok daha eskiye

¹⁶ Kem göz'ün bu bağlamdaki asıl anlamı, “tanrının gözü”ne (güneş tanrı-okulus-oculus) nazar değmesin, yani, “güneş yok olmasın”dır. Bu özdeyişin, uzun buzul dönemlerinden çıkan insanların, tekrar güneşi görebilme özleminden doğduğu açık. Bu insanların çekik gözleri, Homo erectus'un var olmasından, Buzul dönemleri sonuna kadarki evrede, karlarla kaplı buzullar ve gökteki bembeyaz bulutlara binlerce yıl kısık gözlerle bakmak zorunda kalmalarından kaynaklanmış olabilir. Olasılıkla, tufan sonrası Akdeniz'e ulaşan bu insanlar, bölgenin güneşli ikliminde, ancak çok uzun yıllar yaşadktan sonra günümüzdeki göz biçimine sahip olabilmışlerdi. Yani bu özellik, bölgede hâlâ daha süregelen sisli hava nedeniyle, bölgesel şartlarla yakından ilişkili olmalı. Türklerle Kem bölgesi arasındaki bu ilişki, onların tarih öncesi dönemlerine ve Tokara'lı atalarına işaret eder. Buna dair belgelerden birini, Nuh'un Allah'tan “Yafet'e genişlik vermesi ve Sam'ın çadırlarında oturması” hakkındaki duasında da buluyoruz. Gerçekten Moğol ve Türkler, o zamandan beri bölge ve civarındaki çadırlarda oturmayı sürdürmektedirler. Ancak, yaklaşık 1500 yıl sonra döndükleri “Kem”i bu kez çöl olarak bulmuşlardı. Batıya olan Dor ve diğer göçler buna işaret ediyor. Düzgüner, F. a.g.e., s. 106.

¹⁷ A brief history of people: posthumanist.net/hosted/a_brief_history_of_people.htm-250k

dayandığından kuşku yok. İlk kuruluşu yaklaşık İÖ 2900 olan Troya'daki (*Troia-İlion-İlium*) sarnıç ve su kanalları da bu çerçevede ele alınmalı.

Sistemin, Kem'deki (Khem-Sinjan özerk bölgesi-Taklamakan çölü) Kehriz'lerden farklı olmadığı ortada. Tarihlemeyse, Kehriz'lerden biraz daha geriye, İÖ 700'lere varıyor. Özden, Anadolu Kehriz'lerini dünyanın ilk yeraltı sulama sistemlerinin başında yer aldığını söylüyor. Bu tarihlerden daha geriye gidecek olursak, Çatalhöyük'te İÖ 6000'e tarihlenen sistem, oldukça dikkat çekici.¹⁸ Yazarın söyleminden yola çıkarak, Anadolu'dan Mısır'a doğru: İÖ 2000-1500 yıllarına dayanan Eski Hitit döneminde Tavanuva (Tyana'Heraklia-Tyana-Tayan-Tavanna-Osebia-Kemerhisar); İÖ 1380-1200'lere dayalı Büyük Hitit İmparatorluğu; Asur-Tuvana krallığı ve İÖ 740'lardaki Urartu "Rusa Sulama Sistemi"nden, İÖ 3500'lerde Mezopotamya Sümer ve Asur kültürleriyle ortalama aynı tarihleri kapsayan, Mısır'daki Krallar Vadisi'ne kadar uzanıyoruz. Yaklaşık olarak İÖ 1240'larda, Hitit kralı Tuthalia zamanında tanrıça Hepat'a adanan, düzgün taşlardan, kille birleştirilerek yapılmış baraj

Orta Asya'ya, Ethiopia'dan Meroe, Mısır, Ön Asya, Kafkasya ve Hazar denizinin kuzeyinden inen Tokara'lilar ve daha sonra Chou'lardan oluşan Türklerin, yerleştikleri Doğu Türkeli ve Tarım havzasına yakın Kem (Mısır'da Khem)¹⁹ bölgesinde, tanrı "Ra"nın gözü: I= Nuh'un, gemisiyle Xinhailien-Lianyungang'dan çıkış noktası; II= Afrika'da Klimancaro dağına vardığı nokta. Yaklaşık İÖ 4000-3500; III-V= Ethiopia yoluyla Mısır'a varan Nuh'un Ham, Sam, Yafet adlı oğul ve silsilesi. İÖ 3500-3000 arası; VI-VII= İÖ 2500'de Mezopotamya ve Girit'e varan Sümer ve Minos'lular; VIII= Kar'lar ve Leleg'lerle yakın zamanda Troya'ya kuran Troya'lular, yaklaşık İÖ 2900; IX= İÖ 2000 dolaylarında Yunanistan'a varan Akha'lar; X= Yaklaşık İÖ 2000'de, Sincan'daki Kem'e (Khem-X'injiang) ana vatanlarına varan Tokara'lilar; XI= İÖ 1000 yıllarında, batıya göçen Chou Türklerinin, Tokara'lı Türklerle buluşmaları. Bu kültürlerin ardından gelen Uygur'lar, yaklaşık olarak İÖ 200-1759 yılları arasında hüküm sürmüşlerdi; XII= Kem'den İÖ 1200'de Kafkaslar ve Yunanistan'a varan Demir kültürüne sahip Dor'lar (Tokara'lilar).²⁰

benzeri yapılarıdaki havuzlarda biriktirilen suyun, filtre edildikten sonra, kanallar aracılığıyla kilometrelerce uzaklıktaki Alacahöyük'e ulaştırıldığı biliniyor. Van'daki Urartu Şamram kanalıysa, kral Menua döneminde (İÖ 810-780) yaptırılmış. Halen, günümüzde bile kullanılmakta.

¹⁸ Özden, D. a.g.e., s.93, 94 vd. Çatalhöyük II-X yapı katları, Karbon 14 metoduna göre, İÖ 6500-5700'e tarihlendirilmiş. Tay-Yerleşme Dönem Ayrıntıları:

[www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=629&html=ages_detail_t.html&layout=web) - 25k

¹⁹ Kâşgarlı Mahmûd'a göre, Kem gözlerden sakınmak için, küçük bahçelere ve üzüm bağlarına dikilen korkuluklara "Kösgük" denirdi. Kem (Khem), tanrının gözü sayılmışken, neden uğursuz sayıldığını kavramak zor değil. Tanrının gözüne koşut oluşturmak anlamında uğursuz sayıldığı kadar, masmavi gökyüzü ve ortasında Güneş tanrının gözünü temsil eden mavi boncuklarda, "uğur" manasında eş bir anlam kazanmasıyla, kendinde bu koşutluğu gören kimselere karşı, bir karşıtlık, uğursuzluğu def eden tanrının gözü anlamına kavuştuğu anlaşılıyor. Kâşgarlı Mahmûd, (2005) *Divânü Lugâti't-Türk*, Kabcacı Yayınevi, Çev. S. Erdi; S. T. Yurteser, İstanbul, s.326.

²⁰ Dor'ların önemli tanrılarında biri *Karneios*'tu.

Necati Çavdar, Çorum'un güneyindeki Alaca Köy Şeker Pınarı'yla ilgili olarak yapılan çalışmada, bir yeraltı sulama kanalına rastlandığını söylüyor.²¹ Köyün Alacahöyük'e yakınlığı dikkat çekici. Bunun hemen güneydoğu yakınında. Kehriz'e döşenmiş pöhrek,²² buranın geçmişinin oldukça eskiye dayandığının bir göstergesi. Çavdar'a göre, su hangi kotta bulunmuşsa, bir insanın içine rahatça sığacağı tüneller de, içine çok az taş döşenerek o kota kadar kazılmış. Olasılıkla, önceden tamamı taş döşenerek inşa edilmiş Kehriz, bazı yerleri tahribata uğradıktan sonra, geç bir dönemde tekrar elden geçirilmiş olmalı. Bu nedenle, toprağın suya karışmasını önlemek için pöhrek'ler döşenmiş. Bize göre keşif, Alacahöyük yerleşimiyle ilgili yeni bir bulgu olabilir.

Mezopotamya'da, Sümer, Asur ve Akkad'ların bölgede gerçekleştirdikleri sulama tesisleriyle ilgili oldukça geniş bilgiler mevcut. Hatta, Yeni Babil tekstlerinde Pallukkatu'dan (Felluce-Falluja), Fırat nehrinin batı kıyılarına takip eden ve taşıdığı yoğun sularla Borsippa yakınında büyük bir göl oluşturan su kanalları, erken dönem yazıtlarına "Güneş tanrının kanalı" olarak geçmiştir.

Gyllius'un da, Yerebatan sarnıcında yüzey ya da içerden su alma sisteminden bahsettiğine benzer, Kehriz'den su çekme. Fengyu mağarasıyla karşılaştırınız.
<http://www.meshrep.com/PicOfDay/Kariz/Kariz11.jpg>

Ürdün nehrinin batısındaki Kudüs (Jerusalem), Gibeon, Megiddo,²³ Gezer ve Hazor'da²⁴ benzer su tesisleri var. Tell Irbid'de kaya-kesimli kanal sistemi mevcut. Roma döneminde tekrar kazılarak bunlardan faydalanılmış. Kayalarda açılmış sarnıçlar, Van Çavuştepe Kalesi'ndeki kayalara oyulmuş sarnıçları andırıyor. Daha sonraki dönemlerde Megiddo, Hazor ve Tell as-Sa'idiyeh (Ürdün Gedik vadisi) mükemmel örneklerle sahip. Tarım arazilerinin sulanmasında taş ve kireçli harçlardan inşa edilmiş baraj ve suyolları kullanılmış.²⁵

²¹ khirka.blogspot.com/2006/09/eker-pinari-ve-turfan-daki-uygarlik.html-61k

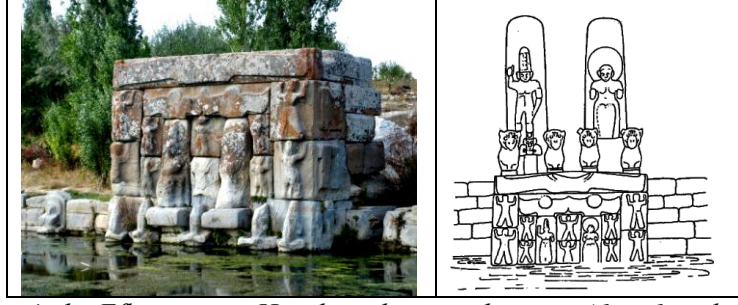
²² Toprağın pişirilmesiyle elde edilen tuğla su boruları (künk).

²³ www.theplumper.com/jerus.html-13k

²⁴ Yadin, Y. (1969) "The Fifth Season of Excavations at Hazor, 1968-1969", *The American Schools of Oriental Research*, *The Biblical Archeologist*, Vol. 32, No: 3, s.49-71.

[Links.jstor.org/sici/sici=0006-0895\(196909\)32%3A3%3C49%3ATFSOEA%3E2.0.CO%3B2-1](http://Links.jstor.org/sici/sici=0006-0895(196909)32%3A3%3C49%3ATFSOEA%3E2.0.CO%3B2-1)

²⁵ Lenzen, C. J. (1996) "Water And Antiquity", *TheGreenCom Project*, Ph. D.
www.greencom.org/GreenCom/get_report.asp?id=72

Konya Beyşehir İlçesi'nde, Eflatunpınar Hitit kutsal anıt ve havuzu: Altta, küçük tanrıların tuttuğu çift Güneş Kursu'nun aşağısında, olasılıkla yeryüzüne inmiş fırtına tanrısı Taru ve güneş tanrıçası Wuruşema; Yanlarda, İkinci derece tanrılar daha büyük bir Güneş Kursu'na (gökyüzü) dayanak oluşturmuşlar. Gökyüzünde, tanrıların gücünü yansıtan dört aslan tasvirinin üstünde, eserin tümüne hakim durumda, yine fırtına tanrısı ve güneş tanrıçası figürleri yer almış. Taru'nun şapkasının üstünde dağ tasvirleri (polyphemos) var. Büyük Hitit Krallığı (Hitit İmparatorluğu) dönemi, İÖ 13. yüzyıl.

Kent alanlarında kayaların içine oyulmuş şişe boyunlu olarak nitelenebilecek sarnıçlar Demir çağına, yaklaşık İÖ 1200-332 arasına tarihleniyor.²⁶

Özden, Van'da önemli bir bölümü Urartu döneminden kalma 54 Kehriz'le birlikte, Anadolu'da 1,000'i aşkın Kehriz'in olduğuna değiniyor. Ancak, yazarın ifade ettiği şekilde, sistemin Çin'in Uygur bölgesiyle İran kökenli olduğu konusunda, onunla aynı kanıda değiliz.

Günümüzde, Sudan'ın Kızıldeniz kıyılarındaki Tokar kentinden sonra,²⁷ Güneydoğu Anadolu bölgesinde, Orta Fırat bölümünde, Adıyaman İli, Kâhta İlçesi'ne bağlı Akıncılar Bucağı'nın eski ismi olan "Tokarız= Tokar'lıyız" adının, Uzak Doğu kaynaklı olduğu açık. Bunu, olasılıkla adı değiştirilmiş pek çok "Tokar" isimli kentten sonra arda kalmış olduğu anlaşılan, Moskova'nın batısında, Avrupa sınırına yakın "Tokar" kentinin varlığından da anlamak mümkün. Bu benzerlik, Tokara'lıların, Mısır'dan Mezopotamya yoluyla Kafkaslar'a ulaştıkları yola da işaret eder görünür. Niğde Aksaray'a 35 km uzaklıkta Hasan dağı yamaçlarında kurulu Dikmen Köyü'nün de eski adı Tokarız'dı. Yerleşimin Çatalhöyük ve Achemhöyük'e yakınlığı dikkat çekici.²⁸ Eskiden her ikisinin adı, Yukarı ve Aşağı Tokarız idi. Çatalhöyük VI. tabakaya (İÖ 5825) ait çekik gözlü adam başı betimlemesiyle tapınak duvarlarındaki boğa, koç ve el (daktyl'ler) tasvirleri,²⁹ İÖ 4000-3500 tarihlerini kapsayan Tokara'lı Nuh'un, Büyük tufan sırasında Afrika'da Klimancaro dağına demir atmasına, oradan Etiyopya, Nübye, Mısır, Mezopotamya, Anadolu, adalar ve Yunanistan'a varan İÖ 3. bin göçlerinden çok öncesine işaret etmekte. Yani, Çatalhöyük'lülerin Uzak Doğu'dan

²⁶ Pritchard, J. B. (1956) "The water System at Gibeon", *The Biblical Archaeologist, The American Schools of Oriental Research*, Vol. 19, No: 4, s. 65-75.

Links.jstor.org/sici?sici=0006-0895(195612)19%3A4%3c65%3ATWSAG%3E2.0.CO%3B2-K

²⁷ Japonya'nın güneyinde, günümüzde hala daha "Tokar" adıyla anılan Tokara adalarının İÖ 4000-3500'den önceki sakinleri. Düzgüner, F. (2007) "İnsanın Kökeni ve Kültür Taşıyıcısı Tokara Türkleri", *Arkeo Pera Perşembe Sohbetleri*, 15 Kasım.

²⁸ Anadolu'daki Neolitik kültürlerin tamamının Uzak Doğu göçmenlerinden oluştuğunu ileri sürmek olasıdır. Hazar denizinin kuzey ya da güneyinden oluşmuş olabilecek bu göçlerin nedeni, Nuh tufanından çok daha önce, yaklaşık İÖ 10.000'ler ve sonrasında, bölgedeki tektonik olaylara dayalıdır. Buna ait kanıtlardan birini, Mellaart'ın kitabında, Uzak Doğu'lu bir insanı canlandırdığı açık olan Çatalhöyük tiplemesinde görüyoruz. Mellaart, J. (1998) *Yakınoğu'nun En Eski Uygarlıkları*, Çev. B. Altınok, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, Res. 82. Düzgüner, F. (2007) "Yurt, Praitonion, Kilise ve Cami Mamarisi İlişkileriyle Volkanlar", *mimar.ist*, Sayı: 23, s.79, dn.12.

²⁹ Borneo'nun Kalimantan bölgesinde bulunan Daktyl motifleri, bu tasvirlerin kökenine de işaret ediyor. Bkz., Düzgüner, F. (2007) "Kültür Varlıklarını Koruma ve Yenileşen Kente Uyarılma", *mimar.ist*, Sayı:26, s.72.

Anadoluya olan göçleri, bu bölgedeki yüksek tektonik olaylardan bir kaçıştı. Mellaart'ın kitabında Uzak Doğulu tipi gösteren resim ise, bunun açık kanıtı.³⁰ Tokar adının yayılım alanlarının bir rastlantı olduğu hakkında ortaya atılacak savları şimdiden duyar gibiyiz. Bu iddiada bulunacak olanlara, tarihi gerçeklerin nasıl çarpıtıldığını daha iyi anlayabilmeleri için, "Herodotos Tarihi" adlı eserdeki "Libya Ulusları" adlı bölümü, yineleyerek daha dikkatli okumalarını, okuduklarını harita üzerine yerleştirmelerini salık veririz.

İÖ 3. bin Bronz kültürü göçleri, Mısır ve Ön Asya'dan (Sümer, Asur, Akad) hareketle, Kafkaslar üzerinden Kem bölgesine ikinci kez ulaşan Tokara'lularla, batıya hareketlenen Akha'lara (Aka'lar. Bronz kültürü); bunun ardından, aynı bölgede yerleştikten bir süre sonra, bu kez Taklamakan'dan (Kem) batıya doğru hareket ettiği açık olan İÖ 1200'deki Dor (Demir kültürü)³¹ göçlerini gösteriyor. Urartu'lar, Dor göçleri sırasında Van civarında yerleşen Tokara'lular olmalı. Hazar denizinin güneyinden geçen göçler sonrasında oluşan kültürlerse, öncelikle kökenleri Urartu'lar gibi İÖ 900'lere dayanan Persler; daha doğudaysa, Hindistan'ın kuzey ve batısında yerleşen 1.-3. yüzyıllardaki Kuş'lardı (Kushan'lar).³²

Kehriz'lerin kaynağının mitolojiye, dolayısıyla Uzak Doğu'ya dayalı olduğu açık. Ayrıntıları, Hesiodos'un anlatıları yanında Mısır kaynaklarından da edinebiliyoruz. Şöyle söylüyor Hesiodos, Styks için:

*"Okeanos kızı Styks Pallas'la sevişti,
Zetos'la"³³ Nike'yi doğurdu, güzel topuklu,³⁴
Sonra Kratos'la Bie'yi,³⁵ o yaman çocukları;
Zeus nerede oturursa, onlar oradadır,
Zeus nerede yürürse, ardındadır onlar,
ayrılmazlar gümbürtülü Zeus'tan"³⁶*

Okeanos (Büyük Okyanus) kızı Styks, bugünkü Çin'de Si Kiang adıyla anılıyor. Mitos'ta, Pontos'un (Deniz) dölllerinden olduğu söylenen Pallas'a (Sis) erkek;³⁷ olasılıkla güzelliği nedeniyle Styks'e de dişi karakteri yüklenmiş. Afrika'daki Tritonis gölü (Viktorya-Victoria) civarındaki Pallas adıyla, Çin'deki anlamıyla tıpa tıp aynı.³⁸

³⁰ Mellaart, J. (1998) *Yakındoğu'nun En Eski Uygarlıkları*, Çev. B. Altınok, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, s.92, Res.82. Bu göçler, olasılıkla Hazar denizinin kuzeyinden, kara yoluyla yapılmış göçler olmalıdır. Altaylar'da, Gorni köyündeki Karakol'da bulunan kırmızı aşı boyalı kafatası, Çatalhöyük'tekiler gibi yaklaşık İÖ 5000'lere tarihlenmiş. Düzgüner, F. a.g.e., Şek.8.

³¹ "Dor" adı, bizlere pek yabancı değil. Türkçe'de "doru at" dediğimiz atlara binip, Anadolu ve Yunanistan'a varan Tokara'lı göçmenlere takılmış bir isim olabilir?

³² Asya'daki Kuş devletinin kökeni, Afrika'da Somali-Rendille ve Güney Etiyopya'ya dayanıyor. Bu halk, Etiyopya kaynaklı Gabbar dilini zamanla değiştirerek, Borana Oromo diline dönüştürmüştü. Cultural profile of the Gabbra People of Kenya and Ethiopia: Orvillejenkins.com/profiles/gabbra.html-10k

³³ Olasılıkla, İoncadaki "Z= Zeta" harfine olan benzerliği nedeniyle Zetos (Zethos) adını almış olmalı.

³⁴ Çin'de, Si-Kiang nehrinin Güney Çin denizine döküldüğü deltada, kuzeyden aşağı doğru ikinci akarsuyun, diğerlerinden ayrılış noktasında, insanın topuğu şeklinde meydana gelen oluşum.

³⁵ Bia, ya da Bie. Erhat, A. a.g.e., s. 74.

³⁶ Zeus'un şahsında, halkın Styks'i asla unutmuyup özlediği belirtilmek isteniyor. Erhat, A. a.g.e., s.277.

³⁷ "Pontos'un dölleri" denirken, deniz, yani okyanus suyunun oluşturduğu (doğurduğu-okyanusta doğan) sis anlatılmak isteniyor. Bu nedenle Pallas'ın anlamının "Sis" olduğu çıkıyor ortaya. Doğayı, dolayısıyla Styks'i sarıp sarmalaması nedeniyle, erkek kişiliği yakıştırılmış olmalı.

³⁸ Viktorya gölünün yüzeyinde, özellikle sabahları oluşup, esinti etkisiyle oynayan sis anlatılmak isteniyor olabilir. Oluşan yüzeysel sis yoğun olmadığından, "çocuk Pallas" olarak adlandırılmış.

a= Sincan (Xinjiang) Uygur Özerk Bölgesi başkenti Urumçi Müzesi'nden Kehriz'ci araç gereçleri; b= Kehriz'lerde kullanılan terrakota kandiller; c= yüzeyden Kehriz'e indirilen kova sistemi.
<http://www.meshrep.com/PicOfDay/kariz/kariz7.jpg>

Erhat'ın, Palladion'a³⁹ ait anlatılarında, onun Triton'la ilgili geçmişi dikkat çekici.⁴⁰ Athena çocukken, deniz tanrısı Triton'un (Tritonis-Viktorya gölü) yanında büyümüş.⁴¹ Triton'un, Pallas adlı bir kızı varmış ve iki kız çocuk savaş oyunları oynarlarmış.⁴² Ama, günün birinde birbirlerine darılmışlar. Athena, Pallas'ı dövmek üzereyken Zeus, kızı için telaşlanıp aigis kalkanını⁴³ Pallas'ın önüne dikmiş. Çocuk Pallas, korku içinde donup kalmış ve Athena'nın attığı kargıdan korunamayıp yaralanmış, düşüp ölmüş. Pişmanlık duyan Athena, arkadaşına tıpatıp benzeyen bir heykel yapıp, ona aigis kalkanını giydirmiş. Tanrıça bu eseri, Olympos'ta Zeus'un yanı başına dikmiş ve bir tanrı gibi tapılmış ona. Palladion adı oradan kalmış. Pallas ve Palladion'la ilgili bu öykü, mitolojinin ikinci kökenine, yani Etiyopya'ya ait.

a. Bir Kehriz'de, yüzeyden kovayla su çekme; b. Megiddo'da, İÖ 12. yüzyıla tarihlenen yer altı su kanalları.

www.theplumper.com/jerus.html- 13k

Hesiodos'ta Okeanos kızı Styks'in⁴⁴ Pallas'tan, Zetos, Nike, Kratos ve Bia adlı çocukları doğmuş.⁴⁵ Bunlar günümüzde, Çin sınırları içindeki Yunnan platosundan doğan Si Kiang'ın, Guangzhou körfeziyle Makao (Macau) limanına dökülen deltasının oluşturduğu dört kolun adları.⁴⁶

³⁹ Athena'nın Pallas adlı kız arkadaşının heykeline verilmiş isim. Tanrıça'nın, Afrika Tritonis (Viktorya) gölü etrafında yapılan kadınlar arası araba yarışlarını, yani geçmişini hatırlatması nedeniyle değerli bir heykeldi.

⁴⁰ Erhat, A. *a.g.e.*, s.233, 234.

⁴¹ Yani, Athena'nın büyüdüğü yerin Tritonis (Viktorya) gölü civarı olduğu söylenmek isteniyor. Buna göre, tanrıçanın kenti Skherie de bu civarda olmalıdır.

⁴² Viktorya gölünde oluşan sis anlatılmak isteniyor. Buradan, savaş tanrıçası Athena'nın, sisler içindeki kalkan ve mızraklı görüntüsüyle, Sis'e (Pallas) karşı kalkanını sallaması ve mızrağını, sis kümelerine doğru attığı bir oyunu imgelemek olasıdır. Tritonis gölünün etrafında, Aithiopia'lı (Etiyopya) kızların oynadıkları savaş oyunları için bkz. Herodotos (1991) *Herodot Tarihi*, Çev. M. Ökmen, Remzi Kitabevi, İstanbul, IV.180.

⁴³ Herodotos, *a.g.e.*, IV.189. Gorgo'nun yılan saçlı [Tüylü Kotuz'un (Yak öküzü) lamar'ın içinde acı çeken yüzü ve volkanik lavları betimleyen saçları] başını taşıyan kalkanı. Gorgo'nun Afrika'daki varlığını, başını kesen Perseus'un, Viktorya gölünden dönüş yolunda Habeşistan'dan (Aethiopia-Etiyopya-Yüzü yanıklar ülkesi) geçmesinden anlıyoruz. Bkz. Herodotos, *a.g.e.*, II.91. Perseus. Erhat, A. *a.g.e.*, s. 243.

⁴⁴ Düzgüner, F. (2008) "Yurt ve Piramit Mimarisinin Kökeni: Yangshao Kültürü", *mimar.ist*, Sayı 28, s. 104.

⁴⁵ Erhat, A. *a.g.e.*, s.326, Tab.6.

⁴⁶ Düzgüner, F. *a.g.e.*, dn.22.

Bu nehir, tıpkı mitolojide anlatıldığı gibi, Shanhe yakınlarında Fengyu mağarasına girerek bir yeraltı ırmağı oluşturuyor.⁴⁷ Gerek mağara ve nehir, gerekse mağara üzerindeki kalsit oluşumların, tüyler ürpertici güzelliğini görüp hayran kalmamak olası değil. Genel olarak bakıldığında, Olympos tanrılarının üzerine yemin ettikleri, yeminlerini bozmaları halindeyse, bir yıl boyunca ağzına ne tanrı balı, ne tanrı şarabı koymamasına, soluk almamasına, sonra da dokuz yıl boyunca tanrılardan, onların toplantı ve şöenlerinden uzak durma cezalarına çarpılmayı istemeyecek kadar güzel olduğundan kuşku yok. Mitosun Çin'e dayandığı ortada. Dolayısıyla Zeus'un, buradan çıkarak, Yüzü yanıklar ülkesi (Aithiopia-Etiyopya) yoluyla en son Yunanistan'a vardığı açık. Titan'ları yenip tanrılar arasında şeref paylarını dağıtırken, Styks'in Olympos'a gelmek için yola çıktığı yer Fengyu idi.

a. Çin'de Guangxi Otonom Bölgesi'nde, Guilin'e 110 km, Lipu'ya 16 km uzaklıkta, Shanhe'deki Fengyu mağarası;
b. Lipu ilçesi ve Fengyu mağarasının bulunduğu yeri gösterir ayrıntı kroki.
www.karst.edu.cn/cave/fengyu.htm-10k (uyarlama).

Hesiodos'un anlatılarına dikkat edildiğinde, Okeanos ve Styks'in her ikise de Uzak Doğu'da olmasına karşın, bilinmezlik içeren Okeanos toplantıya gelmez. Oysa, Epir Thesprotia'da, yer altında kaybolan bir ırmak olarak uydurulmuş Akheron için, durum aynı değil. Bize göre Hesiodos'un demek istediği şu: "Her şeyi Yunanistan'a uydurdum, ama bir tek okyanusu buraya getirip oturtmam, yani onu bu coğrafyaya uygulamam olası değil".

Gemisiyle Afrika'da yüzü yanıklar ülkesine vardığı anlaşılan Nuh'un yazıcısı, Mısır tanrısı "Djehuti"nin "Zümrüt tabletler"indeki anlatılar, bilim adamları tarafından kabul görmüyor. Oysa bilimadamı, bilim dışı olduğunu savladığı konuları aydınlatıp, bunların neden bilimsel olmadıklarını kanıtlamakla yükümlü. Yalnızca "bilimsel değil" demenin, bilim dışı olduğu ortada.

İÖ 3. yüzyılın erken dönemlerinde, "büyük Thoth, büyük, büyük-Dhwiti aA, aA, aA" lakaplarına, Yukarı Mısır'daki Esna'da (Isna-Latopolis) rastlanmış. Her ne kadar yukarıdaki yazılışların halk dilini yansıtan ifadeleri, Memphis'in dışında kullanılmışsa da, en erken İÖ 2. yüzyıla tarihleniyor (Anadolu ve Yunanistan'da Hermes Trismegistos).⁴⁸ Diğer yazıtlar, Hermetizm⁴⁹ ve Hermopolis'in (ve onun Ogdoad'ı)⁵⁰ kozmolojisi arasında bir bağın var olduğu kanısını ortaya koyuyor. Halk diline ait isimlerin Etiyopya'yı işaret ettiği açık.

⁴⁷ The big underground river in China: Ya da; Karst Landscape and Tourism Explonation around Fengyu cave, China'dan:
www.karst.edu.cn/cave/fengyu.htm-10k

⁴⁸ Djehuti'nin halk dilindeki isimlerinin Memphis'in dışında Yukarı Mısır'da kullanılması, onun kökenindeki topraklarını, yani Etiyopya'yı işaret eder.

⁴⁹ Ptolemaios Klaudios (Batlamyus) (108-168). *ML*/XVI, 328, 329. bkz: Hermes Trismegistos. *ML*/IX.9.

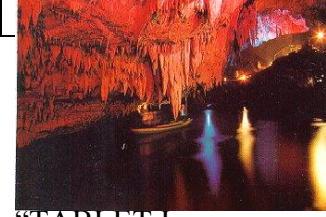
⁵⁰ Ogdoad ya da "önce yaratılmış sekiz tanrılar" deyiimiyle, canlıların, denizle karanın birleştiği yerde, ilk oluşan varlıklar olan kurbağa başlılarla, bunların, daha sonra karaya geçip sürüngenleri oluşturduğu kastediliyor olabilir. Bu ifadenin, Darwin'in "Evrin teorisi"yle olan yakın benzerliği ilgi çekici.

a. Mağaranın yakın yüzeyinde, ilgi çekici Fenglin karsit oluşumları; b. Fengyu mağarası ve yer altı nehrinden (Styks) görünüm. Kehriz'lerle karşılaştırınız.

Djehuti'nin daha az yaygın olan bir diğer piktogram'ı, diz çökmüş baboon şeklindeydi. Burada baboon'un, coşku içindeki haykırılarıyla, güneşin, söken şafaktaki doğuşunu (Asya'yı) selamladığı görülür.⁵¹

Tanrının yasaklı, kapalı ve karanlık kapısını aralayıp bir bakmak istedik. Bakalım neymiş bu bilimsel olmayan tabletler diye; gerçekten gözler kamaştırıcı, şaşırtıcı. Tanrının toplam 15 adet e, onların bilimsel inceleme açısından yeterli neden oluşturduğunu mı çok daha anlamlı olan, ancak burada önemli görüp alabildiğimiz iyor Thoth:

“TABLET I

*Ben THOTH, Atlantea'nın⁵² gizemli gücü,
kayıtları yazıp tutan, kudretli büyücü kral,
nesilden nesile yaşayan,
Amenti'nin⁵³ dehlizlerinden (yol) geçip gelen,
Büyük Atlantis'in⁵⁴ kudretli bilgesine ve
şu sonradan gelenlerin⁵⁵
yol rehberliğine ait kayıtları tutan..*

*UNDAL adasının ulu kenti KEOR'da⁵⁶
geçmiş bir zamanda, inkarnasyona⁵⁷ uğradım.*

⁵¹ Baboon'lar, şafak vaktinde ağaçların üstünde, göğüslerini açarak doğuya doğru bakar ve ısınmak için güneşin doğuşunu beklerler. Mısırlılar, Djehuti'nin Emerald tabletlerindeki söylemleri nedeniyle, kökenleri olan Asya'ya karşı özlemlerini, bu maymunların kişiliğinde bağdaştırmış olmalılar.

⁵² Dünyanın.

⁵³ krş. A-men-eul-ho kiu-pi-che. Chavannes, E. (2006) *Batı Türkleri Tarihi*, Çev. M. Sirman, Töre Yayın Grubu, İstanbul, II. 344. İfadenin açılımı: Eul= Kara; Ho= Prenslük; Kiu-pi-che= Bir Türk ünvanı. Bu çerçevede ifade, “Amen'in karanlık (yer altı, ya da uzayın karanlık boşlukları) prensliğinin kiu-pi-chesi” anlamına geliyor.

⁵⁴ Büyük bir bölümü batan kara parçası Atlantis değil, Uzak Doğu'da “MU” adıyla anılan adalar zinciridir. Atlantis için söylenen “battı” deyiminin, günümüzde başımıza gelen çok büyük bir deprem ya da yangın felaketi karşısında, “dünyamız battı” dememizle eşdeğer bir söylem olduğu anlaşılıyor.

⁵⁵ Bu ifadeden, Nuh tufanından önce de Afrika'ya gelenlerin olduğu anlaşılıyor.

⁵⁶ Günümüzde de aynı adla anılan Undal dağı (Undal-san), Kuzey Kore sınırları içinde, Gaeseong kenti yakınlarındadır. Yaz ortasında bile insanın kemiklerini donduracak derecede soğuk olan Gimryongsa (Naenggol-Soğuk vadi) vadisi, doğal güzelliğiyle, cennetten bir köşe gibi. Bölgenin, Büyük tufanın koptuğu Xinhailien'le olan karşılıklı konumu, Djehuti'nin, Atlantis adası kapsamında söylediği Undal adası deyimine ek olarak, Kore isminin içinde gizli “KEOR” adıyla birlikte, Undal adasının burası olduğu açık. Günümüzdeki “Kore” adının Persephone efsanesinin kökenini oluşturduğu anlaşılıyor. Persephone (toprağın bereketi), Uzak Doğu'da Marduk'un (Apollon Karneios) dünya atmosferine teğet geçmesi sırasında ortaya çıkan tektonik olaylar ve ardından oluşan Nuh tufanı nedeniyle Büyük Okyanus'a ve Hades bataklıklarına gömülmüş. Demeter kızını tüm dünyada aramış. Yani, bu olaylardan kaçan insanlar tüm dünyaya yayılıp bereketli topraklar aramışlar. Demeter'in Hades ve Zeus'a küskünlüğü nedeniyle, bölgede toprağın bereketi kalmamış. Uzak Doğu'daki felaketin geçtiği Akheron ve civarına bereketin gelmesi, Zeus'un bulduğu çareyle sona ermiş. Yani, bu topraklara uzunca bir süre sonra tekrar bereket gelmiş. Bkz., Kore, Persephone, Demeter, Hades. Erhat, A. a.g.e., s.180, 242, 85, 120-123.

⁵⁷ “Karneios” ile “inkarnasyon” arasında bir bağlantı olup olmadığı konusundaki araştırmanın, gerekli olduğu kanısındayız.

*Şimdiki insanlar gibi değildi
Atlantis 'te yaşayıp ölen kudretli insanlar,
fakat uzun, çok uzun zamanlar öncesi
onların hayat nehri Amenti 'nin⁵⁸ dehlizlerinde
sonsuz dek akardı.*

...
*Şimdi bir süre için yeniden düştüm ışığa,
ve KHEM'in⁵⁹ insanları
beni asla bilmeyecekler.
Fakat belirsiz bir zaman sonra tekrar yükseleceğim,
güçlü ve kudretli olarak, hesap sormak için
geride bıraktığım herşey için.*

...
*Çiçekler içinde gelişen Efendi 'nin sözleri
kurallara uyumlulukta en baştadır.
karanlığın üzerine sökerken şafak
onun AGWANTI'sinden⁶⁰ yükselen öfkesi sona erinceye kadar,
Tanrı, güçleri çağırarak şu Sözü verdi..”.*

a. Kayıtları yazıp tutan kudretli büyücü kral Djehuti, elindeki papirüse kayıtlarını geçerken; b. Sabahın erken saatinde doğu yönüne bakıp, ağaçta güneşlenen baboon ailesi . c. Güneş'in battığı yer olan Etiyopya ve Mısır'da, tanrı Djehuti'nin baboon şeklinde tasvir edilmiş, tan vaktinde gözleri özlemle Uzak Doğu'ya (güneşin doğduğu yer) bakan heykeli.

a, c: www.crystalinks.com/petroglyphs.html-20k

b: aboundlessethic.com/.../2007/10/baboons.jpg

Djehuti'nin en önemli tapınağı olan “*khemmu*” Yukarı Mısır'da, günümüzde el-Ashmunein olarak bilinen Büyük Hermopolis'teydi (Hermopolis Magna). Şimdiki Asyut kentinin

⁵⁸ Amenti adı, Anadolu İon ve Yunan mitolojisindeki Akheron ırmağı ve kayıkçı Kharon mitosunu hatırlatır. Ancak, içerdiği kapsamlı ayrıntılarıyla, bu mitosun kaynağını oluşturduğu açık. Amenti, ölüm olayı ve bu sırada bedeni terkeden ruhların, ölüm ötesine geçişlerindeki hallerini ifade ediyor. Öte aleme geçiş, üzerinde kayıkların betimlendiği okyanus, Mısır ölümler kitabındaki papirüslerde “Nun”dur. Ölümler, içinde merdiven bulunan bir kayıkla Nun'u geçer ve “hakikat salonu”na ulaşır. Merdiven, bu geçiş sırasında, ruhun yükselmesine işaret ediyor. Anadolu -Yunan mitolojisinden farklı olarak, kayığın dümencisi, kimi zaman Khu-en-ua, kimi zamansa Horus'tu. Bedeni terk eden varlığın yargılanmasındaki olaya, Osiris başkanlık eder. “Amenti” terimi büyük olasılıkla, Hıristiyanlıkta “Amen” ve İslam'da da “Amin”in kökenini oluşturuyor. Khu-en-ua'nın kayığındaki merdiven, Hıristiyanlık'taki Ambon, İslamda da Mimler olmalı?

⁵⁹ Kökeni, eskiden Orta Asya'daki “Kem”, yani tanrının gözüne (okulus) benzetilen Sincan'daki (Xinjiang özerk bölgesi) Taklamakan çölü. Tufan öncesi, bölge çöl olmadan önce burada yaşayan insanlar Khem-Mu'lulardı. Djehuti, tufan sonrasında Afrika'ya göçen bu insanların, kurdukları en son kültürü oluşturan Mısırlılara, bu nedenle “Khem insanları” olarak sesleniyor. Kem'in bir zamanlar iç deniz olduğu hakkındaki söylemler, tufan sonrası Kem çanağında biriken deniz suyunun bölgeyi işgal etmesi ve çok uzun bir süre sonunda kurumuş olması nedeniyle doğru olmalıdır.

⁶⁰ Agwanti, adı, Mısır'ın ölümler kitabında geçiyor. Şamanın, Hayat Ağacı'ndan göğe yükselmesine benzer biçimde, ruhun olgunlaşarak göğe yükselişi, ya da tırmanışına işaret ediyor.

yaklaşık 116 km. güneyinde, Sohag şehri yakınlarındaki Panopolis (*Khemmu*-modern Akhmim) kentiye, onun Ogdoad'ıyla birlikte kutsandığı merkezdi.

Djehuti'nin kutsandığı bu merkezlerde dikkati çeken, "*KHEMMU*" adı. Bileşik kelime olduğu ortada olan ismi açacak olursak, karşımıza ummadık şekilde "*KHEM-MU*", yani "*Khem*"den, "*Mu*'ya kadar" anlamı çıkıyor. Djehuti'nin hem bu sembol içindeki anlam ve hem de Khem insanları hakkında söyledikleri, bizi ister istemez Orta Asyadaki Kem (*Khem*) bölgesine götürür. Günümüzdeki Yenisey'in kollarından biri olan Kem, bugünkü Minusinsk'in yakın batısındaki Abakan civarındaydı. Güney'deki Kem'de Urumçi'ye ulaşan yol üzerindeki bölge "*Kem vadisi*" olarak anılıyordu. Bu kentler, Tokara-Chou'lar döneminde, Tanrı dağlarının kuzey ve güneyinde yer alan Barsgan'dan (*Barsgaun*) başlayıp Lemurya'da (Lemuria-Mu) Tokara adasına kadar uzanan çizgi üzerindeki, şimdilik Antik adlarını tespit edemediğimiz sekiz kent olabilir.⁶¹ Bunlar, kesin olmasa da bizlere, Mısır'daki "*Khnum Khemenu*=Sekiz kent"i, yani "*per-Djehuty*" ya da "*Thooth'un evi*", yani Kem'i işaret ediyor.⁶² Ancak gelecekte, varlığı İÖ 4000-3500'den öncesine tarihlenebilecek Antik yerleşimlerde, bunları tespit edebilmenin olası olacağı kanısındayız. Bölgeye ait "*Kem*" adının Nuh tufanı öncesinden kaldığı; Tokara'luların Taklamakan'a ikinci kez dönmelerinden sonra, Mısır'daki adı buraya taşımadıkları; tanrı Djehuti'nin, daha Afrika'ya ayak basar basmaz, gelecekteki nesilleri "*Khem insanları*" olarak tanımlamasından anlaşılır. Bu nesillerin, kendisini asla bilmeyeceklerini (unutacaklarını) söyler. Ancak yazıcı tanrı Djehuti bu kez yanıltmış olmalı. İki binli yıllarda bile, Kem'li Türklerin ondan haberleri olacak. Kaynaksal yazıyı yazan Djehuti, onu tabletlere kopya eden Mısırlı yazıcılar, onları saklayan Zeus ve Hephaistos tapınaklarının Mısırlı rahiplerine minnet duyguları ve teşekkür borçluyuz.

Bilimsel sayılmayan tanrı hakkındaki kanıtları Kritias'ın ağzından öğreniyoruz. Şöyle söyletiyor Kritias'ı Platon: "...Ortadaki adayı kendi eliyle güzelleştirdi,⁶³ bir tanrı olduğu için bunda hiç de zorluk çekmedi. Topraktan biri soğuk, biri sıcak, iki kaynak çıkardı,⁶⁴ çeşit çeşit, bol bol yiyecekler yetiştirdi. Beş kere ikiz erkek çocukları oldu, onları büyüttü ve Atlantis adasını⁶⁵ on parçaya ayırarak ilk ikizlerden önce doğana, anasının eviyle dolaylarındaki toprak parçasını verdi; bu en geniş, en iyi toprak parçasıydı;⁶⁶ onu bütün kardeşlerinin üstüne kral olarak getirdi. Ötekilere de idare edecek birçok adam, geniş topraklar bağışlayarak, birer hükümdarlık verdi. Hepsine birer ad taktı. En yaşlıları, Kral Atlas adını aldı; bütün ada ile

⁶¹ Kâşgarlı Mahmûd'ta bu kent sıralaması: 1. Bargsan; 2. Pokrovska yakınlarındaki bir kent (?); 3. Merinda (?); 4. Narinkol; 5. Karaşar= Yangı (eski Yen-k'i; 6. (?); 7. (?); 8. Câbârqa (Japonya-Hyaonas), şeklinde olabilir.

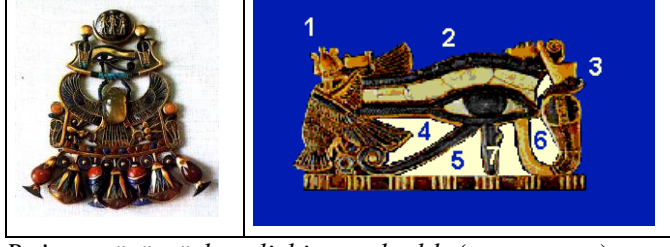
⁶² Kâşgarlı Mahmûd, *a.g.e.*, Arka kapak içi harita.

⁶³ Afrika.

⁶⁴ Topraktan biri soğuk, biri sıcak çıkan iki kaynak günümüze kadar ulaşmış. Bunlar olasılıkla, bugün Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Avalon kenti yakınında, sıcaklığı 43° santigrat olan, Avalon sıcak su kaynağı; diğeri ise, Kenya Nairobi'de "*Ewaso Nai'beri*", yani soğuk su yeri (kaynağı) olarak bilinen kaynaklar olmalı. Avalon Springs Montagu South Africa, Timeshare Resales Rentals and...: www.vacationtimesharerentals.com/Africa/Timeshares/South-Africa/Montagu/Avalon-Springs/-48k Global Adrenaline: Africa: Kenya: www.globaladrenaline.com/africa/kenya/-62k

⁶⁵ Yeryüzü, Atlantis adası olarak nitelendiriliyor.

⁶⁶ Kuzey Afrika. Günümüzde bölgede yer alan Sahra çölünün, bu dönemden önce çöl olmadığını açıklıyor Kritias bu sözleriyle. Platon (2001) *Kritias*, Sosyal Yayınlar, Çev. E. Güney; L. Ay, İstanbul, 113c- 114a-d.

a. Kem'de (Khem) Ra'nın gözü süslemeli bir gerdanlık (*torc-torque*): tepe ortada, her iki yandaki güneş sembollerinin arasında, hilal içindeki bronz phiale'de; solda Djehuti, ortada tanrı RA, sağda belirlenemeyen bir tanrı daha var. Her üçünün de tepesindeki halelerin içinde nazar boncukları yer alıyor. Altta iki yanda, wadjet tarafından korunan Khem göz (Okulus). Bunun da altında, kanatlarını açmış bir akbaba (Nekhbet) bulunuyor. Akbabanın sol ayağı bir kelebeği, sağ ayağıysa, çiçek açmış doğayı kavramış. Kem'de bıraktıkları, üreyle ilgili bereket ve doğa güzelliği simgelenmiş; ortada Mısırlılarca kutsal scarab (bok böceği) Khem'e sıkı sıkı yapışmış, ondan vazgeçemiyor. Akbabanın kanatlarına bağlı olarak her iki aşağı yanda, başlarının üzerinde güneş sembolleri taşıyan birer Wadjet daha var; en altta, üzerleri çeşitli bitki ve çiçek motifleriyle süslü, birbirlerine çarptıkça ses çıkabilecek çingiraklar yer almış.⁶⁷ b. Khem gözünde: 1. Nekhbet (bugün de Taklamakan'ın batısında yaşayan Keşiş akbaba); 2. Tanrı dağları; 3. Wadjet (Taklamakan'ın doğusunda yaşayan Naja naja oxiana-kobra yılanı). Her ikisi, Tanrının gözünü koruyan kutsal hayvanlar olarak kabul görmüş; 4. Altın (Sumir-Sumeru) dağları (gözün alt çizgisi-Altın Yaruk); 5. Hindikuş dağları; 6. Karanlık dağları; 7. Karakurum-Tibet platosu aralığı.

a. Carpiceci; b. www.kenseamedia.com/egyptian_gods-htm-25k

Atlantik denilen deniz, adlarını bu ilk kraldan aldılar. Kendisinden sonra doğan kardeşinin payına adanın Herakles sütunları tarafında,⁶⁸ bugün orada Gadeiros ülkesi denen yere doğru uzanan ucu düşmüştü. Bu hükümdarın adı Helenlerce Eumelos, yerlilerin dilinde de Gadiros'tu; bu yere verilen ad da herhalde bundan gelmiş olmalı. Poseidon ikinci ikizlerden birine Ampheres, ötekine Avaimon adını verdi.⁶⁹ Üçüncü ikizlerden ilk doğan Mneseus, arkasından gelen de Autokhton adlarını aldılar.⁷⁰ Dördüncü ikizlerden ilk dünyaya gelen Elasippos, ikinciye Mestor;⁷¹ beşinci ikizlerden birincisine Azaes, ikincisine de Diaprepes adları verildi.⁷² O denli açık ki, Platon burada dünya haritası çizmekten başka bir şey yapmıyor.

⁶⁷ Akbaba'nın kanatları genişçe bir yay (hilal) çiziyor. Bu yayın sağ üst ucu, Tokara'luların yola çıktıkları Sarı denizi; kanadın sol üst ucuyusa, vardıkları yer olan Afrika'yı gösteriyor. Bu aynı zamanda bir "*torc=torque*" yani gerdanlıktır. Dolayısıyla, çıkıştan sonra takip ettikleri yol haritasının biçimini gösterir. Torc, yaklaşık İÖ 2000'lerde Tokara'luların Kem'e tekrar varmalarıyla tamamlanmıştı. Akbabanın sol kanadı, bu varışı temsil ediyor. Yani Mısırlılar, ya buraya varmayı hedefliyorlar, ya da bu varıştan haberdarlar. Bu nedenle, Yafet'in oğluna taktığı isim, Çince Türkçeye verilen ve "To..." ile başlayan isimlerden de anlaşılacağı gibi, Antik Türkçedeki dil kuramlarına göre "Türk" değil, "*Torc*" ya da "*Torque*" olmalı. Amblem, bu nedenle neredeyse tüm Mısırlıların boynunda gerdanlık olarak yer alıyordu. İngiltere'nin güneyinde, Salisbury yakınlarındaki Stonehenge'in güney batısında, Plymouth'un kuzeybatı sahilindeki Torquay (ay, ya da çark biçimli gerdanlık) kenti, günümüzde Sudan'ın Kızıldeniz kenarındaki Tokar kentinin adından da anlaşılacağı gibi, Mısır'dan çıkan Tokara'luların, Anadolu'da yukarıda adları geçen "Tokarız" yerleşimlerinden, Moskova'nın batısındaki Tokar kenti yoluyla nereye kadar vardıklarının açık kanıtıdır. Düzgüner, F. *mimar.ist*, Sayı: 28, dn.32.

⁶⁸ Herodotos'un Herakles sütunları dediği, Baobab ağaçlarıdır. Bu ağaçlar, Ekvatorial özellik göstermekte ve Hindistan'da da bulunmaktaysa da, gövde çapları 7-11 m'yi bulan bu ağaçlar, daha çok Afrika ve Madagaskar'a özel bir tür. Latincesi "*Adonsonia digitata*" olan ağaç, Herodot'un bahsettiği şekilde Afrika'da Sudan Mozambik arasında, ayrıca Mali ve Botswana'da, Güney Afrika savanlarında, Ekvator civarlarında yetişiyor.

⁶⁹ Asya ve Avrupa.

⁷⁰ İndonezya adaları, Avustralya.

⁷¹ Kuzey ve Güney Amerika.

⁷² Arktika ve Antarktika.

a. Bir Mısırlıya ait gerdanlık (torc, ya da torque); b. Tokara'luların hilal biçimli gerdanlık oluşturan göç yolları.

a. Antique Egyptians: lh3.ggpht.com/.../jINh0Pb1DVg/IMG0295.JPG

Oysa çeşitli bilim adamları, Atlantis'i aramakta, pek çoğu da koca dünyayı,⁷³ sırf kendi kültürlerinin çıkış noktası olarak gösterebilmek umuduyla, daracık Atlas Okyanusu'na (Atlantik) sığdırmaya çalışmakta. Sayce gibi bilim adamları Herodotos'u bilimsel olmamakla suçluyor. Hatta onu kalleslikle bile suçlayanların, böyle davranmalarının nedeni açık.⁷⁴ Tarihçinin anlatılarındaki doğruları şöyle saptıyabiliyoruz: "Herakles direkleri" dediği, Herakles'in ün ve gücüne yakışır Baobab ağaçları, tam onun dediği yerden, yani Sudan'dan başlayıp güneye doğru uzanıyor. Altın elma mitosuna konu olan "*l'Hydnora esculenta*= Madagaskar elması"nın yetiştiği yerle ilgili anlatılar da, günümüz coğrafyasıyla tıpa tıp uyuşmakta. Hatta, ait olduğu bölgeyi

tarif ederken, silphion bitkisinin (*Sedef otu-Rue-Ruta graveolens*) yetiştiği ve "Libya" dediği yer, tamı tamına Kyrene'de. Bu bitki hâlâ daha aynı bölgede yetişiyor. Apollon *Karneios* ve Zeus'un silphion betimlemeli sikkeleri, Kyrene'de ele geçmiş. Yazar için engel oluşturan tek sorun, o dönemlerde Afrika'nın tamamı için "Libya" deyiminin kullanılmış olması. Oysa, Ethiopia (Aithiopia-Habeşistan) derken "Yanık yüzlüler" deyimini kullanmış. Yani Herodotos'un "Yüzü Yanıklar" dediği gibi, Etiyopyalılardan bahsederken aynı deyimini kullanarak, yaptığı ayrımla bu sorunun bile üstesinden gelmiş.⁷⁵ Diğer tarafta, tanrıların toplantı yerinin Yüzü yanıklar ülkesi (Etiyopya) olduğunu söyleyen Homeros'un kalleslikle suçlanmamasının nedeni ne acaba?⁷⁶ Bize göre, tüm bunların, tarih sayfalarından bulunup çıkarılmayacağı, çıkarılsa bile, tarihsel gerçeklerin bilimsel sayılmayıp reddedileceği ortada.

Herodotos, bize göre zamanının en büyük, tarafsız bilimsel tarihçisi. Yazar Afrika'yı anlatırken, Antik yazarların hemen hepsinde tespit ettiğimiz gibi, belli bir plan oluşturmuş. Kitabındaki plan şöyle: Mısır'ın batısından başlıyor tarihçi. Buradan, Akdeniz kıyılarına takip ederken, biraz iç kısımlara girdiği de oluyor ister istemez. Daha sonra Atlas Okyanusu kıyılarına geçiyor, kâh orta kısımlara da ilerleyerek. Ümit burnuna (Cabo das Agulhas=İğne burnu) geldiğinde, buradan kuzey ve kuzeydoğuya doğru anlatırken, o zamanlar adına "lotos" denilen Madagaskar elmasından, tam yerinde bahsediyor. Hele "Nileos" dediği nil nehrinin kaynağı olan Tanganyika, Niyasa ve Tritonis dediği Viktorya gölüyle, Nil'in çıkışı hakkındaki bire bir anlatımı, içinde Mavi Nil'i de kapsıyor. Hatta kral Psammetikos'un "dipsiz uçurum" olarak bahsettiği göle değinirken, tarif ettiği gölün Tanganyika gölü olduğu bile ortada.⁷⁷ Buradan tekrar Akdeniz'e çıkan tarihçi, bu kez Mısır'dan başlayarak tekrar güneyde Etiyopya'ya doğru bir anlatım sıralaması takip ederken, Turkana gölüne bitişik Çalbi (Chalbi) tuz çölüyle (Güneş Sofrası)⁷⁸ bunun güneyindeki tuz çöllerine bile değiniyor. Yalnız

⁷³ Kritias, batık kıta dediği Atlantis için şöyle diyor: "...O ada ki, söylediğimiz gibi, Libya'dan (Afrika), Asya'dan daha büyük olduğu halde...". Platon, *a.g.e.*, 108e- 109.

⁷⁴ Herodotos, *a.g.e.*, s.8.

⁷⁵ Herodotos, *a.g.e.*, II.11, 12 vd.

⁷⁶ Homeros (1988) *İlyada*, Çev. A. Erhat; A.Kadir, Can Yayınları, İstanbul, I.423, XXIII.206. Homeros (1988) *Odyseia*, I.22, 23, IV.84, V. 282, 287.

⁷⁷ Herodotos, *a.g.e.*, II.28. Bu göl 1,435 m. derinliğiyle, 1,620 m. derinlikteki Baykal Gölü'nden sonra, dünyanın en derin ikinci gölüdür.

⁷⁸ Herodotos, *a.g.e.*, III.17-19, 23, 24.

onun bahsettiği Elephantine yerleşkesi, Mısır'daki Elephantine, Thebai de bildiğimiz Thebai (Tep) değil.⁷⁹

Kyrene'den Apollon sikkesi. AR Didrahmi-Stater. İÖ 308-277, Ön yüz, Karneios sağa/ silphion bitkisi. Kyrene, Kuzey Afrika, AR Didrahmi-Stater. İÖ 308-277 .
www.wildwinds.com/coins/sg/sg6319.html-3k

Tüm bunlara, İndo-Avrupa taraflısı bilim adamlarınının Herodotos'u, bilim adamı olmamakla, daha da ötesi yalancılıkla suçlamaları nedeniyle değindik. Günümüzdekinin tam aksine şan, şöhret ya da maddi hiçbir çıkar gözetmeksizin eserini yaratan tarihçimiz, tarih önünde aklanmayı hak ediyor. "Memleketlerinde hiç ihtiyarın olmadığı, her zaman çocuk kalacak Helenler"den olan Platon dahil,⁸⁰ atalarımız görevlerini hakkıyla, hatta fazlasıyla yapmışlar ki, bugün gerçekleri gün yüzüne çıkarabiliyoruz.

Kehriz'ler, Hıristiyan dininde de kutsanıp İsa ve Meryem'in freskolarıyla bezenmişler. Buradan akan su, "kutsal su" olarak kabul görmüş. Yoksa, Silivrikapı'daki kaynaktan, Yedikule Meryem Ayazması yoluyla, en son Cankurtaran'da (*Prookhthoi*) Hodegetria kilisesindeki ayazmaya kadar ulaşan doğal kaynak suyu neden kutsansın?⁸¹

Sonuç olarak, Herodotos'un bilim adamlığına diyecek bir şey yok. Antik kaynaklarda, Nuh'un demir attığı dağı, Klimancaro yerine, Tunus'taki Atlas dağlarına bu adı takıp bilimi yanıltanlar yerinsin, Bodrumlu (Halikarnasos) tarihçimiz değil.

*Platon'un anlatularından, Atlantis'in batık bir kıta olmadığı, günümüzdeki kıtaların ikiz kıtalar olarak adlandırılmasından anlaşılıyor. Aslında, Atlantis'in batık kıtası Mneseus (MU), tıpkı Kritias'in dediği gibi ceset haline gelmiş bir hasta vücuduna benziyor. 1. Ortadaki ada; a= Klimancaro dağı (Atlas); II. numaralı sarı daire, haritadaki yer yetersizliği nedeniyle görsel olarak küçük tutuldu. Daire Arktika ve Antarktika dışında, tüm Büyük Okyanus, Amerika kıtası, Avustralya ve Avrasya'yı (üç ikiz) kapsıyor.*⁸²

⁷⁹ Bu Elephantine kenti, Nil'in kaynağına yakın bir yer olan Zambiya'daki (Zambia) Mitumba ve Muşinga dağları arasında kalan, Bangweulu bataklığı (Elephantine-Bangweulu Swamps) civarındaydı. Thebai ise, Etiyopya'da aynı adı taşıyan ikinci bir kent olmalı.

⁸⁰ Düzgüner, F. (2007), *mimar.ist*, Sayı: 26, s.104.

⁸¹ Procopius (1994) *İstanbul'da İustinianus Döneminde Yapılar, Birinci Kitap*, Çev. E. Özbayoğlu, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, s.27, md.10. Düzgüner, F. (2002) "Anaplous ve Prookhthoi'de Yeni Buluntular, Hagia Maria Hodegetria ve Nea Ekklesia (Mesakepion) Kiliseleri, Efsanelerden Günümüze İstanbul, *Annual Supplement of Arkeoloji ve Sanat Magazine*, s.41, Çiz.8, 10-13, Res. 7, 8. Düzgüner, F. (2007) "Altın Kapı Meryem Kilisesi ve Silivri Kapı Kutsal Ayazma Suyu", *mimar.ist*, Sayı:25, s.104, 105.

⁸² *ELASIPPOS*= ("Ela" kökünden Elapse+sip+pose): Üzerindeki buzulları, şaşırtıcı biçimde yudumlayarak içip bitiren kıta; *MESTOR*= ("Mest" kökünden Mestizo: Melez. Kıрма. İki ayrı ırktan gelen insanların bulunduğu yer; *EVAIMON*= ("Eva" kökünden Evacuate, ya da Evacuee): Tehlike yerini (Asya'daki tektonik olaylar) boşaltan, tahliye eden, uzaklaşan insanların geldikleri yer; *AMPHERES*= ("Amp" kökünden Ampere): Elektrik akımının (Marduk-Apollon Karneios olayı) en güçlü yaşandığı yer; *GADEIROS*= ("Gad" ve "air" kökünden): Başıboş dolaşan. Güneşe serilen (Herodotos'ta "Güneş sofrası). Ateşe gösterilen [Marduk-Apollon Karneios'un yeryüzüne teget geçtiği yön, Afrika'da Turkana gölü-Çin'de Ordos (Yen-men) doğriltusuydu] toprak parçası; *MNESEUS*= ("Mne" kökünden Mnemonic=Mnemosyne): Hafızaya yardım eden. Hafızayı kuvvetlendiren. Hafızaya ait; *AUTOKHTON*= ("Autochton): Esas yerli. Bir yerin kadim insanı; *AZAES*= ("Azalea" dan): Amerikan hanımeli (beyaz çiçekli). Açelya. Rho>a<dodendron;

Keşfin, gün yüzünde akan suyun buharlaşmasındaki kayıpları önlediği gibi, soğuk ve taze kalmasını da sağlayan Lipu Shanhe'deki Fengyu mağarasında, tıpkı Kehriz'lerde olduğu gibi yeraltı ırmağı oluşturan Styks'ten (Si Kiang) doğduğu ortada. Hani, "Zeus nerede oturursa, onlar oradadır, Zeus nerede yürürse ardındadır onlar, ayrılmazlar gümbürtülü Zeus'tan"⁸³ diyor ya Hesiodos, öyle işte. İnsanlar susuz kalamazlar elbet. Nereye gitse baş tanrı Bulut (=Zeus); Sis (=Pallas),⁸⁴ nehirler (=Styks) ve deltaları oluşturan akarsular (=Zetos, Nike, Kratos ve Bia) ve dolayısıyla su, daima ardından gelir Bulut'un. Taklamakan Kehriz'lerinde bile. Aynı kökten geldikleri ortada olan, "Kehriz" ile "*Kheir*" kelimelerinin arasındaki benzerlikle, önce Çatalhöyükçüleri, daha sonra da Tokara'lının göç yollarından belli değil mi?

DĪAPREPES= ["Diap(h)" kökünden Diaphragmatic. Diaphysis. Diapositive. Diaper]: Diyafram gibi. Kemik gövdesi. Diyapozitif. Çocuk bezi. Bu bezi sarmak, değiştirmek (gerçekten Antarktika, dünyanın altına sarılmış çocuk bezini andırıyor).

⁸³ "Gümbürtülü Zeus" adı buradaki anlamıyla, yağmur sularıyla Styks gibi nehirleri, taşıdığı yoğun yağmurlarıyla besleyen, gök gürültülü kara bulutları anımsatıyor. Kutsal Olympos'un bulutlu tepeleridir oturduğu yer. Zaten Zeus'un elindeki atribüsü olan şimşegi ortaya çıkaran da, gökteki kara bulutlar değil mi?

⁸⁴ Pallas (Sis) Athena. Homeros, *Odysseia*, VII.15, 37-42; Phaiak'ların Odysseus'u görebilmeleri için sis olmaktan çıkar, VIII.8-12, XIII.190; Odysseus'u sis'te saklamaya gelir, XIII.302.